

TEORIE ȘI PRACTICĂ ARHIVISTICĂ

Arhivele contemporane izvor al istoriei societății socialiste în România

IONEL GAL

Epoca revoluției socialiste, a construcției socialiste, în timpul căreia poporul român a dat un conținut nou civilizației sale, va rămâne pentru totdeauna vie în istorie datorită documentelor care relevă totalitatea valorilor materiale și spirituale create de oamenii muncii în procesul practicii social-istorice.

Documentele contemporane create de generațiile care au înfăptuit aceste mari prefaceri în cadrul unor organe sau organizații de stat, care au desfășurat și desfășoară activități în domeniul conducerii statului sau al serviciilor publice, în alte forme de organizare a raporturilor sociale, pe domenii de activitate potrivit normelor juridice (inclusiv unitățile economice de producție, de prestări de servicii sau de comerț) devin sursa principală de îmbogățire a bazei documentare a Arhivelor Statului. Completarea tezaurului arhivistic cu documente atât de la organizațiile socialiste, cât și de la celelalte organizații este o sarcină de mare importanță pe care societatea a încredințat-o Arhivelor Statului ca instituție specializată. De modul în care este rezolvată această înaltă îndatorire socială — păstrarea, conservarea și folosirea documentelor — depinde sfera de extindere a cercetării științifice, a activităților de documentare și cultural-educative.

În afara depunerilor obișnuite ale organizațiilor socialiste, o altă sursă de creștere a bazei documentare o constituie depistarea și achiziționarea de documente de la persoanele fizice, care de-a lungul activității lor au creat sau au primit și astfel dețin asemenea valori. Datorită grijii ce o acordă societatea acestui tip de izvoare istorice statul alocă importante sume de bani și mijloace materiale pentru a le avea în depozite publice aflate în patrimoniul Arhivelor Statului. Așa au intrat în ultima vreme în tezaurul arhivistic cantități însemnate de documente de o certă valoare istorică păstrate cu grijă patriotică de oameni de cultură, de știință, de țărani, de alte categorii de oameni ai muncii, de urmașii lor, de toți aceia care prin educația lor au înțeles importanța documentului pentru probarea vieții politice, sociale, culturale a epocilor trecute și mai ales a celei contemporane.

Bogăția de care dispun astăzi Arhivele Statului s-a făcut prin strădania arhiviștilor a căror profesiune de credință a fost și este să adune și să depună la loc sigur documentele. Modul de realizare a acestei sarcini profesionale a influențat creșterea prestigiului instituției și i-a determinat prin fapte concrete pe deținătorii de documente să le încredințeze Arhivelor Statului, fără rezerve, știind că devin un bun în folosul întregii societăți.

În misiunea lor de completare a bazei documentare ce trebuie păstrată veșnic, arhiviștii țin seama în primul rînd de două principii: 1) al valorii istorico-științifice a documentelor și 2) al integrității fondurilor. Analizînd istoria formării arhivelor de stat se desprinde concluzia că principiul valorii documentelor s-a aflat dintotdeauna în atenția activității de completare a patrimoniului arhivistic, lucru firesc pentru că istoria, ca știință, și-a reconstituit faptele întotdeauna și pe

baza acestei valori. Spre deosebire de trecut cînd aspectul valoric se raporta de regulă la dovedirea unor drepturi, acum el a căpătat valențe noi. Activitățile sociale destinate progresului continuu, dezvoltarea economică de o amploare fără precedent, fac din documentele de arhivă un element de bază în buna organizare și desfășurare a proceselor de producție de orice fel pe de o parte, iar pe de alta de relevare a complexei vieți sociale și a tuturor valorilor societății socialiste.

Principiul integrității fondurilor se impune prin faptul că numai un fond integral poate furniza o documentare completă. În depozitele noastre sînt încă multe fonduri create chiar în epoca contemporană descompletate, fragmentate, datorită vicisitudinilor de tot felul, inundații, cutremure și chiar de natură socială, acolo unde oamenii preocupați de multe alte probleme n-au acordat atenția cuvenită condițiilor corespunzătoare de păstrare, conservare și folosire așa cum le stipulează legiuitorul.

Plecînd de la faptul că procesul completării bazei documentare are în vedere lărgirea laturii calitative a sferei de cercetare, primirea documentelor în depozitele noastre va avea un caracter selectiv, urmînd să fie preluate fondurile de arhivă ale organizațiilor care au avut și au o însemnătate de prim rang în viața social-politică și economică a țării și au prin conținutul lor capacitatea să ofere o bază documentară solidă atît cercetării științifice teoretice cît și celei destinate să acopere necesități practice.

Aplicarea cu fermitate a legislației arhivistice și îmbunătățirea continuă a condițiilor de care dispun Direcția Generală a Arhivelor Statului și filialele sale în materie de depozite, laboratoare moderne de restaurare și conservare și valorificarea documentelor au determinat preluarea unor cantități sporite de documente. S-a ajuns ca de la 5.014 fonduri și colecții arhivistice existente în depozitele noastre în anul 1970, numărul acestora să fie de 23.575 la sfîrșitul anului 1982.

Socotim că în beneficiul societății, al cercetării de orice fel, al îmbogățirii bazei documentare, a acționat în ultimii ani concepția, care s-a dovedit bună după părerea noastră, de a se prelua integral sau cît mai multe arhive dintr-o anumită ramură de activitate socială. Practica a izvorît din necesitatea de a realiza o bază documentară cît mai cuprinzătoare pentru o ramură de activitate, de a avea strînse la un loc integral sau cel puțin majoritatea documentelor dintr-o ramură. Astfel, s-a procedat cu fondul de arhivă al Ministerului Industriei Alimentare încheiat la anul 1969, aflat pînă la preluarea la D.G.A.S în arhiva Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. S-au preluat de la fostul minister în anii 1979—1983, cantități însemnate de documente, peste 5 000 m. l. În anul 1983 a fost preluat fondul de arhivă de la Ministerul Industriei Construcțiilor de Mașini, iar în teritoriul majoritatea filialelor Arhivelor Statului și-au dus la bun sfîrșit sarcina de a lua pînă la anul 1968 fondurile administrației locale de stat (sfaturile populare ale fostelor regiuni și raioane).

Anul 1983 a fost pentru Arhivele Statului un an record în privința preluărilor de arhive, fiind introduși în depozitele sale aproape 20 000 m. l. arhivă. Ele completează în mod organic arhiva istorică existentă făcînd posibilă aprofundarea cercetării unor procese istorice și momente esențiale din lupta poporului român pentru progres, pentru construcția socialistă. Totodată, filialele în acțiunea lor de completare a bazei documentare au pus accent deosebit în această perioadă pe o masivă preluare a fondurilor arhivistice create de unitățile din agricultură, precum și de primăriile comunale.

Rezultatele obținute în acest an pe linia preluărilor de arhivă se datoresc și bunei colaborării ce a existat între compartimentele centrale și județene ale Direcției Generale a Arhivelor Statului. Rodul acestei colaborări sînt cantitățile însemnate de documente primite de filialele: Vîlcea (5 000 m. l.), Mehedinți

(1 600 m. l.), Gorj (1 500 m.l.), Ialomița (4 000 m.l.) și Direcția Arhivelor Centrale (4 100 m. l.). Este cazul să consemnăm strădania depusă de filialele Teleorman, Giurgiu, Dolj și Direcția Arhivelor Centrale pentru a intra în posesia unor noi capacități de depozitare de arhive. Exemplul lor trebuie să constituie un factor mobilizator în activitatea viitoare pentru toate filialele noastre.

După cum afirmam mai sus o altă sursă importantă de a pune în patrimoniul arhivistic și implicit în Patrimoniul Cultural Național valori cu rol important în cunoașterea istorică și documentară utilă practicii sociale actuale au constituit-o documentele create de personalități ale vieții social-politice și culturale a țării și deținute de persoane fizice. Această categorie de cetățeni animați de cele mai nobile sentimente față de izvoarele istorice ale poporului nostru au adus în anul 1983 peste 7 000 documente create între secolele al XVI-lea și al XX-lea.

Cum îmbogățirea bazei documentare este un proces complex care cere o cunoaștere temeinică a fondurilor de arhivă existente și care se creează la organizațiile socialiste, se impune o pregătire din timp a condițiilor de păstrare și conservare a cantităților de documente ce urmează a fi preluate. În același scop este necesară o planificare de perspectivă care să prevadă fondurile și ordinea preluării lor. Dorim să reținem atenția asupra faptului că luarea în custodie ca formă de pregătire a documentelor în vederea preluării la Arhivele Statului și-a dovedit pe deplin utilitatea mai ales la filialele ce au beneficiat în ultimul deceniu de construcții noi de depozit cum au fost cele din Vâlcea, Gorj, Mehedinți, Sălaj, Bistrița-Năsăud, Ialomița, Iași, Timiș ș.a. De altfel în această privință Direcția Generală a Arhivelor Statului a elaborat o prognoză care prevede fondurile ce urmează să fie preluate, fixând și răspunderea compartimentelor sale de a urmări modul de pregătire a acestora. În mod firesc comisiilor de selecționare de la organizații le revine un rol important în stabilirea și pregătirea documentelor ce vor intra în depozitele noastre. Ele devin, în acest caz, organul cel mai autorizat, cunoscând fondurile și procesul selecționării, de a fixa ordinea priorităților în predarea documentelor la Arhivele Statului.

Cum completarea bazei documentare este un proces neîntrerupt, nu ne este indiferent cum se creează astăzi arhivele curente și cum se pregătesc ele la arhiva generală a organizației pentru a deveni arhivele istorice de mîine. De modul în care sînt grupate documentele în dosare, de calitatea lucrărilor de constituire a dosarelor, de evidențele întocmite depinde calitatea depunerilor în depozitele noastre. Contribuția organelor de îndrumare și control ale Arhivelor Statului la îmbogățirea bazei documentare își găsește o materializare concludentă în măsura în care acestea reușesc să determine creatorii de documente să aplice prevederile legislației în vigoare la constituirea arhivei curente, să pregătească documentele pentru preluare.

Cantitățile mari de arhivă preluate în anul 1983, experiența acumulată la organizațiile socialiste, eforturile făcute în direcția obținerii de noi spații și a umplerii celor existente, ne îndeamnă ca în anul 1984 să continuăm să preluăm cantități apreciabile de arhivă. În acest sens estimăm ca preluările Filialei Arhivelor Statului Municipiul București să se ridice la cantitatea de 5 000 m. l. arhivă ; ale Filialei Arhivelor Statului Argeș la peste 2 000 m. l. arhivă, ale F.A.S. Dolj la cca. 1 500 m. l., iar ale F.A.S. Teleorman la peste 1 500 m. l.

Totodată, Direcția Generală va sprijini acțiunile filialelor Alba, Sălaj și Gorj de a prelua fiecare circa 1 500 m. l. arhivă în spațiile de care dispun în noile construcții.

Toate aceste preluări vor fi răspunsul colectivului Direcției Generale a Arhivelor Statului la condițiile optime de păstrare și conservare create de conducerea de partid și de stat, de conducerea Ministerului de Interne care asigură protecția specială a valorilor materiale și spirituale din Fondul Arhivistic Național.